

8. Ramani S. As US-Taliban Peace Process Collapses, an Opportunity for Russia? *The Diplomat*. 2019. URL: <https://cutt.ly/XABJbIN>.
9. Bertrand N., Antwood K. Biden administration embroiled in internal blame-shifting amid Afghanistan chaos. *CNN*. 2021. URL: <https://cutt.ly/DRQ4VUR>.
10. Hodge N. Outreach to the Taliban pays dividends to Putin. *CNN World*. 2021. URL: <https://cutt.ly/fRQ8ODD>.
11. Berlinger J., Renton A. August 31 Afghanistan-Taliban news. *CNN World*. 2021. URL: <https://cutt.ly/AABJDmg>.
12. Faulconbridge G., Osborn A. Afghanistan's fate means West now perceived as weak, UK minister says. *Reuters*. 2021. URL: <https://cutt.ly/BRQ8SeO>.
13. Meredith S. Russia faces major risks on Afghanistan despite Kremlin claiming propaganda victory over U.S. *CNBC*. 2021. URL: <https://cutt.ly/oRQ8FoA>.
14. Решение Верховного Суда РФ от 14 февраля 2003 г. N ГКПИ 03-116. НАК. 2003. URL: <https://cutt.ly/hRQ4ety>.
15. Kozlov P., Rynda A. Afghan crisis: Russia plans for new era with Taliban rule. *BBC World*. 2021. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-58265934>.
16. Isachenkov V. Russia to host Taliban, other Afghan parties for talks. *ABC News*. 2021. URL: <https://cutt.ly/DABJYjk>.
17. Taliban Fast Facts. *CNN*. 2021. URL: <https://cutt.ly/LRQ4OxI>.
18. Andelman D. World is deeply shaken by America's retreat. *CNN*. 2021. URL: <https://cutt.ly/TRQ7eAS>.
19. Reevel P. Russia signals it's ready to engage with Taliban, experts say. *ABC News*. 2021. URL: <https://cutt.ly/wABJPvF>.
20. Welch L. D. The Return of Containment. *FP*. 2021. URL: <https://cutt.ly/BRQ5uVW>.

УДК 94:327:7.067

МІЖКУЛЬТУРНЕ СПРИЙНЯТТЯ УЯВНОГО НАСТУПУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА УМОВНЕ СВОЄ, НА ПРИКЛАДІ РЕАКЦІЙ ДО АМЕРИКАНСЬКОЇ АДАПТАЦІЇ ПОЛЬСЬКОГО ТВОРУ

Ю. Д. Паламарчук, К. І. Мєлєкєсцев

Анотація: Стаття базується на аналізі причин «расизму» та «сексизму» в обговоренні екранізації польського твору Анджея Сапковського «Відьмак». Авторка статті розглядає американські, польські та російські ЗМІ для розуміння феномену «фашизму» в сучасній Московії.

Ключові слова: етнографія, «Відьмак», Анджей Сапковський, етнографічне протистояння, расизм, сексизм, рівноправ'я, демократія, фашизм.

Етнографічне протистояння завжди було однією з найболючіших тем в історії становлення людської цивілізації. Протягом століть представники різних етносів боролися за існування- виділяючи одну титульну націю, а натомість пригнічуючи інші національні меншини. Яскравими прикладами, можуть бути події пов'язані з географічними відкриттями, коли іспанські гарнізони винищували місцеве населення не тільки через загарбницькі бажання (омріяне золото чи земля), а й через те, що місцеве населення не було схожим за коліром шкіри («...13 серпня 1521 року, після тримісячної облоги, іспанський конкістадор Ернан Кортес захопив столицю ацтеків місто Теночтитлан і взяв у полон імператора Куаутемока, що означало остаточне падіння Ацтекської імперії...»); говорячи про сучасність, слід сказати, що це можуть бути яскрава неприязнь громадян держав пострадянського простору до темношкірого населення, де люди, на жаль, не розуміють, що загальносвітовим трендом є прийняття та розуміння всіх, рівність... (наприклад у США проходили протести за рівність «Black lives matter») [1; 2]. Починаючи з 1990-х–2000-х років все частіше темношкірі герої з'являлися у творах літератури чи кіно, але не завжди ставлення до їх появи було однозначним. Одним із прикладів такого «неоднозначного ставлення» до темношкірих акторів є екранізації книг Анджея Сапковського «Відьмак» («The Witcher», «Wiedźmin»), американською кіно-компанією NETFLIX. Авторка статті

хоче проаналізувати ставлення до американської адаптації представниками слов'янських народів, які вважали та вважають цей твір саме своїм, «європейсько-слов'янським». Авторка статті намагатиметься розкрити питання: «Чому «Етнографічна приналежність актора» все ще є гострим питанням у кіно та літературі?», «Як розв'язати питання возвеличення титульної нації?» та «Грубо кажучи: Як перестати виділяти «білих» вищими та кращими за «чорних»?»

Анджея Сапковського беззаперечно можна вважати одним із засновників сучасного не тільки польського, але й світового середньовічного фентезі. Саме він на перший погляд пишучи «класичне фентезі» відійшов від канонічного зображення Середніх віків, розкривши доволі контroversійні та не обговорювані теми: як роль «магії» у середньовіччі, важливість чесності та героїзму, тут немає чіткого поділу на добро та зло, картина середньовіччя змальована жорстоко (для цього Сапковський описує жахіття війни, а також насильства), роль жінки у середніх віках (жінки завжди були майже без правними, куховарками та доглядачками за дітьми, а натомість у серії книг «Відьмак» жінки були – могутніми правительками та магами); сам автор не вказував який саме колір шкіри у його героїв, саме це й показує гнучкість та пристосовуваність «Відьмака» до сучасних реалій життя. Не можна не згадати й важливість «Відьмака» у формуванні фанатів сучасного «слов'янського» фентезі. Але, що ж сам автор думає, щодо феномену «слов'янізму» у своїх книгах та адаптації їх компаніями NETFLIX та Heritage films? Потрібно сказати, що сам Анджей Сапковський не вважає світ «Відьмака» особливо слов'янським фентезі (в одному зі своїх інтерв'ю він вказував, що ім'я «Геральд» не є особливо слов'янським, тобто це немає бути великою проблемою, якщо актор буде не слов'янської зовнішності), натомість він часто вказує, що працював у межах «світового фентезійного канону» («Наскільки я пам'ятаю, колір шкіри в моїх книгах детально не обговорюється, тому адаптери можуть вільно показати свою майстерність, все можна і все дозволено...»), тобто це цілком означає, що не є такою гострою проблемою наявність темношкірих акторів. [3,4] На думку авторки статті, залучання темношкірих у серіалах, кіно фентезійного жанру, наприклад- розширює можливість сприйняття нового світу фентезі (темношкірі ельфи, гноми...), це також піднімає важливі соціальні проблеми нерівності (дуже гостру проблему важливості жінки у політиці чи магії Середньовіччя), «расизму»...

Тому давайте зрозуміємо: «Що таке феномен «Відьмака»?», та «Хто такий таємничий Геральт із Рівії?». Як подається на фанатському сайті Witcher.fandom.com: «...відьмак це той, хто пройшов інтенсивну безжальну психічну та фізичну підготовку, а також знає таємничі ритуали (які вивчаються в «школах відьом», таких як Каер Морхен), готуючись стати мандрівним вбивцею монстрів за наймом...», як ми можемо зрозуміти, що це по-суті є вигаданим персонажем, але також не заперечним фактом є те, що це й є збірним образом із казок та легенд про сильних магів-мольфарів, які одним лише поглядом могли перемогти лиходія. («...було створено гільдію відьмаків-ремісників від магії, яких навчали вбивати темні породження потойбіччя...»), прочитавши це ми можемо зрозуміти, що відьмак це могутній маг-воїн, якому під силу були так і «справи воєнні» так і містичні магичні руни, альтернативною назвою в Україні може стати міфологізований образ «козака-характерника», який також як і польський «Відьмак», міг використовувати рунознавство в веденні воєн чи повсякденному житті, магію та як згадується у деяких творах українського епосу могли використовувати тактику «анімагії» та перетворюватися у сильних вовків чи гострозорих соколів (як згадує український дослідник В. Шевчук: «Вони, вважалося, знали таємну силу речей, явищ і володіли своєю, виробленою в століттях, наукою і прийомами, з допомогою яких цю віру вселяли в маси...») [5–7].

Головний герой саги, Геральт із Рівії є останнім із живих відьмаків, саме він сильний духом «маг-воїн», який знає справжню відмацьку магію та... йому покладена доля знайти наступника собі, а саме «Дитину несподіванку», якій він передасть все своє знання та вміння – Ціріллі – королеві Цінтри (у своїй книзі «Останнє бажання», автор описує Геральта ось так: «...незнайомець не був старим, але волосся було майже біле...») [6]. Розглянувши

короткий опис твору слід сказати, що спроб екранізацій було дві: від польської компанії Heritage films (2001–2002 роки) та американською компанією NETFLIX. Тому давайте розглянемо саме другу екранізацію серіалу від Нетфліксу. Одразу після анонсу першого сезону «Відьмака» у 2019 році, розпочалася палка дискусія серед фанатів саги: одні були за точну або так звану «повну» екранізацію саги, інші – були не проти за новизну від режисерів серіалу. Наприклад на одному із російських сайті пишуть: «...сам автор призвал не относиться к своим текстам как к канонической Библии и добавил, что расхождения с первоисточником неизбежны, среди фанатов сериал ещё задолго до выхода вызвал море критики...», проаналізувавши цей уривок тексту можна зрозуміти, що сама по собі книга не є каноном і образи героїв можуть бути змінені, саме такий шанс змінити образи героїв і викликав обурення фанатів книг не лише в Польщі, а й по всьому світу [8]. Звертаючись до російськомовного джерела mirf.ru: «...И хотя Дескать, и Геральт слишком гламурен, перекачан и хорошо выглядит, и Йеннифэр слишком молода и смуглокожа, и дриады не того цвета, и нильфгаардские доспехи вообще не доспехи...», можна зрозуміти, що вже з першого речення показується неприязнь, до вибору акторів режисерами серіалу [8]. На жаль знову йде повне акцентування уваги на «проблемі» кольору шкіри акторського скаду. Розглядаючи далі статтю: «...почему это сериал от американцев для американцев...», ми можемо побачити ще один типовий наратив російських ЗМІ – все американське то погане [9]. Використовуючи тезу про те, що прогрес, мультикультурність, рівність чоловіків і жінок, боротьба з надмірною сексуалізацією жіночого тіла є рисами «іншого», американців, автори статті підводять до думки, що зворотнє (регрес суспільства, влада одного народу над іншими, зневага до жінок та повна покореність своєму «вождю») є частиною особливого «російського менталітету». Так росіян підводять до думки, що для них природньо бути частиною фашистського суспільства (за визначенням фашизму Умберто Еко), а спроба змінити щось розцінюється як зрада всього московського на користь Заходу [10–12]. Слід сказати також, що польські глядачі зовсім не бачать проблеми у наявності темношкірого касту акторів, а навпаки вони вважають, що це розширення культурного сприйняття не тільки «слов'янського», а й загальносвітового культурного соціуму: «Тут дуже вражає політкоректність та толерантність. Колір шкіри актриси мене не бентежить, тільки шкода, що не найняли більше польських чи слов'янських акторів, бо це, однак, важливі книжки для нашого культурного кола і було б приємно побачити якусь репрезентацію слов'ян серед акторів, не тільки американців чи англійців.» [13]. Тому давайте знову розглянемо статтю московитів-расистів: «...У фанатов есть четкий образ персонажей, сформированный картинкой из игры, и каст Netflix ей не соответствует...Дальше у нас идёт Цири. Ее играет Фрея Аллан из мини-сериала «Война Миров». И она не чернокожая...», проаналізувавши ці расистські речення, одразу в очі кидаються слова «добре, що вона не темношкіра» – з цих безприцидентних слів випливає одразу ставлення більшості населення Московії до людей не схожих на них по кольору шкіри чи розрізу очей. Акцентуючи увагу на тому, що актриса не є темношкірою, автори статті хотіли показати меншовартісність «не білих людей» і в свою чергу возвеличити їхню «титульну московську расу» (дуже нагадує вчення Адольфа Гітлера про «титульну Арійську расу»), показавши що ті хто не «руські» не варті уваги та визнання [9; 14].

Переходячи до наступного пункту статті про аналіз однієї із найкращих чародійок саги – Йенніфер: «...Новоиспечённые чародейки, как Йеннифер в молодости, изучали магию и исправляли себе внешность. Они делали себя красивыми. А игра CD Projekt окончательно сексуализировала образы чародейек. В игре это были роковые красотки. Трисс и Йен не просто персонажи, они наши сексуальные фантазии, наши представления о роковых красотках...», ми можемо зрозуміти, що тут автори статті концентрують увагу на тому, що образ жінки, жіночого тіла, єства... як в книзі так й в грі чи серіалі має бути обов'язково «сексуалізованим», саме такі наративи є залишками того самого «застарілого» не демократичного суспільства в Московії, яке хоче дивитися на красиве оголене тіло, а не змінюватися в сторону рівності між чоловіками та жінками, розуміння певних допустимих

меж розпусності в суспільстві та умах громадян [9; 15]. Також підтвердженнями попередніх слів авторки статті може виступити наступна частина статті: «...Это наши классические представления о женщинах, лежащие в глубине нашей ментальности. У американцев сейчас иные тенденции. «Ведьмак» от Netflix – это Ведьмак западного мира, в котором женщина независима и самоценна вне зависимости от своей внешности...», де знову акцентується вся увага на тому, що всі західні, нові наративи в Московії не будуть прийнятими та зрозумілими простому російському народу оскільки це все американське «не їхнє». Знову згадуються постулати, що в Заході інші «не правильні» тенденції до розуміння жінки (незалежної особистості, рівної з чоловіками), а натомість на їхню думку жінка – це просто «предмет для сексуалізування та використання для задоволення своїх потреб», який неодмінно має залежати від чоловіків, це й є ще одною проблемою чому Московія не може бути «наддержавою» [9].

Проаналізувавши проблематику створення занадто сексуалізованого образу жінок та жіночого тіла, авторка статті, хоче перейти, до глибшого розгляду доволі актуальної проблеми сприймання темношкірого населення як рівних собі, у вище згаданій статті. Автор-сексист продовжує її у «расистському наративі», зрівнюючи ситуацію сприйняття іншого кольору шкіри на Московії, говорячи: «Однако есть ещё одна проблема, которую нельзя не обойти. Это наличие в касте чернокожих персонажей. ...представьте себе такую аналогию. Россия – это тоже довольно многонациональная страна. Представьте, если бы при отборе у нас были квоты. Конечно, я не говорю, что на Западе есть квоты, однако представьте шутки ради. Например, тут надо обязательно взять двух бурят, тут двух манси, а тут двух чукч. Вам смешно? И мне тоже...», читаючи ці рядки-заклики ми можемо побачити такий собі метод навмисного возвеличення однієї народності та раси (тут це московити) над іншими, говорячи про рядки «як можна допустити до кіно бурятів», по-перше, відповідно до офіційного аналізу населення на Московії, близько 11 % населення становлять інші етноси – тобто ті ж самі буряти, тому, на думку авторки статті, зважаючи на високий відсоток такого різноетнічного населення, потрібно будувати державу на засадах рівності та взаєморозуміння, а не на застарілих «правилах фашизо-комунізму, які є для них традиційними». [9, 16] Слід також сказати, що «Автори апелюючи до загальноросійських «звичних» чи «традиційних» установ, знову розпалюють ненависть до всього не російсько-радянського, створюючи цим самим уявлення проте, що всі хто не схожі на «їхню- російську найвищу та найкращу расу» є безправними та залишаються рабами, але, якщо подумати хто як не ці ж самі «совки» і є заручниками тоталітарно-фашистського режиму зі всіма цими застарілими уявленнями про те, що «чорні – раби», «жінка- тільки для чоловіка»..., цими закликами автор хоче вбити в голову людям, що це «нормально», це так має бути...

Задля поглиблення розуміння проблематики так званого «етнографічного протистояння», слід також розглянути наступне російськомовне видання Dtf.ru, де знову автор-расист апелюючи до «загальнонормальних тенденцій у Московії» наголошує на тому, що толерантність, політкоректність, рівність можуть запросто зробити екранізацію «Відьмака» не зрозумілою для простих російських глядачів («...То, что темнокожей в сериале Netflix стала именно Фрингилья Виго, вызывает некоторые опасения...Толерантность и политкорректность, которой у компании не отнять, могут загубить экранизацию Ведьмака...»), ось такі заклики майже всіх російськомовних видань і показують на скільки в Московії застаріле сприйняття світу, адже громадяни не розуміють що таке банальна рівність та можливість на самовираження [9; 17]. На жаль тенденція не розуміння «Заходу» не тільки в кіносфері, а й у всьому постійно наявна на Московії. Слід також сказати, що безпідставними є тези на одному із сайтів про те, що в екранізації не можуть бути темношкірі ельфи, адже це «очень режет глаз. Пропадает ощущение подлинности происходящего. Эльф-негр просто неуместен в Ведьмаке...» [17; 18]. Саме такі заяви є характерними рисами расової ідеології нацизму, де всі етнічні групи, раси чи народи мали свої характерні риси, від яких позбутися неможливо, бо це закладено

генетично. За цією «ідеологією» є лише декілька панівних рас інші – слабкі, «расово непристосовані», зрівнюючи це з сучасною ситуацією расової дискримінації в Московії можна побачити схожі заклики про те, що є одна головна нація – московитів [14; 19].

Таким чином, розгляд російських та польських статей приводить нас до висновків, що впливають з аналізу проблематики рівноправ'я у світі, по-перше, на жаль, навіть у 21 столітті ми можемо спостерігати сумну тенденцію не розуміння та не сприйняття темношкірих як і в кіно так і в будь-якій індустрії в Московії. По-друге, проаналізувавши сексистські статті московитів, ми побачили ще одну проблему не цивілізованого світу-занадто сильна сексуалізація жіночого тіла та вимагання до неї бути безправною. По-третє, ми все ж таки побачили позитивну тенденцію у поляків, які попри те, що «Відьмак» вважається слов'янським фентезі не вважають величезною проблемою наявності в касті темношкірих акторів. По-четверте, ми зрозуміли, що навіть у «незалежній» Московії, залишаються залежними уми громадян від слів диктатора та пострадянсько-фашистського вчення. В цьому й є величезна прірва в розумінні не тільки цього серіалу, а й будь-чого, що не є московським, а Західним.

Abstract. The article is based on the analysis of the causes of “racism” and “sexism” in the discussion of the film adaptation of Andrzej Sapkowski's Polish work “The Witcher”. The author examines the American, Polish and Russian media to understand the phenomenon of “fascism” in modern Muscovy.

Key words: ethnography, The Witcher, Andrzej Sapkowski, ethnographic confrontation, racism, sexism, equality, democracy, fascism.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Падіння Ацтекської імперії, *jnsn*. URL: <https://www.jnsn.com.ua/h/0813M/>
2. Black Lives Matter founders: We fought to change history and we won, *BBC*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55106268>
3. The Witcher Is Slavic, And It Isn't, *thepathwitcher.blog* URL: <https://thepathwitcher.blog/2021/06/25/the-witcher-is-slavic-and-it-isnt/>
4. The Witcher Creator Addresses Race Criticisms of the Show, *comicbook.com* URL: <https://comicbook.com/gaming/news/the-witcher-creator-race-criticisms-of-the-show/>
5. Witcher, *Witcher.fandom*. URL: <https://witcher.fandom.com/wiki/Witcher#Creation>
6. Ostatnie życzenie, *legimi.pl* URL: <https://www.legimi.pl/ebook-ostatnie-zyczenie-andrzej-sapkowski,b612667.html>
7. Не так сталося як гадалося, *webcommunity*. URL: <https://webcommunity.org.ua/2009/08/09/kozaky-harakternyky-ukrajynski-nindzya-chy-samuraji/>
8. «Ведьмак»: главные отличия книг и игр, *Mirf.ru* URL: <https://www.mirf.ru/worlds/vedmak-otlichiya-knig-igr/>
9. Мнение: почему многие недовольны кастом сериала «Ведьмак» от Netflix Или почему это сериал от американцев для американцев. *Dtf.ru* URL: <https://dtf.ru/cinema/31304-mnenie-pochemu-mnogie-nedovolny-kastom-seriala-vedmak-ot-netflix>
10. Умберто Еко: 14 ознак фашизму, *povin.com* URL: <http://povin.com.ua/20388-26-07.html>
11. Putin's dangerous campaign to rehabilitate Stalin, *washingtonpost.org*. URL: <https://www.washingtonpost.com/outlook/2019/06/13/putins-dangerous-campaign-rehabilitate-stalin/>
12. Mieliekiestev K. The “Post-truth era” and its effects on public perception of Georgian and Ukrainian history. 15th International Silk Road virtual conference. Conference Proceedings (Silk Road 2020) = აზრებების გზის მე-15 დისტანციური საერთაშორისო კონფერენცია. Silk Road Conferences. October 09-10. Tbilisi, Georgia, 2020. pp. 24–32.
13. Koszmar koszmar koszmar – YENNEFER?! *Filmweb.pl* URL: <https://www.filmweb.pl/serial/Wied%C5%BAmin-2019-724464/discussion/Koszmar+koszmar+koszmar+-+YENNEFER,3095631?page=2>
14. Жертви ери нацизму: Расова ідеологія нацизму, *encyclopedia.ushmm* URL: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/uk/article/victims-of-the-nazi-era-nazi-racial-ideology>
15. Конец путинской России приближается. Дала трещину даже пропаганда, *NV* URL: <https://nv.ua/opinion/koniec-rossii-priblizhaetsya-chto-proizoshlo-na-pervom-kanale-putin-poslednie-novosti-50225252.html>
16. *Worldcat.org* URL: <https://www.worldcat.org/search?fq=x0:jrnl&q=n2:1553-8133>
17. Кто такой Дара, *witcher-serial.ru* URL: <https://witcher-serial.ru/kto-takoj-dara>
18. Кто сыграет в сериале Ведьмак от Netflix, *witcher-serial.ru* URL: <https://witcher-serial.ru/actors-sostav>
19. Racism in Russia: Stories of prejudice, *BBC* URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-53055857>